

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

Организации од јавен интерес – регионалните и домашните искуства во пресрет на измените на Законот за здруженија и фондации

Извештај од настан

Вовед

Граѓанскиот ресурсен центар на 26-ти мај го организираше настанот “Организации од јавен интерес – регионалните и домашните искуства во пресрет на измената на Законот за здруженија и фондации” на платформата ЗООМ со учество на околу 50 претставници на граѓанските организации (ГО). Целта на дебатата беше да се сподели искуството по една деценија од донесувањето на правна основа за регулирање на статусот на организации од јавен интерес, ефектите и придобивките како и предизвиците и слабостите. Регионални компаративни согледувања за организации од јавен интерес и организации што спроведуваат активности од јавен интерес исто така беа споделени на настанот.

Александар Кржаловски, Директор на Македонски центар за меѓународна соработка го отвори настанот истакнувајќи дека овој настан на некој начин го отвора јавниот консултативен процес за измена на Законот за здруженија и фондации (ЗЗФ). МЦМС го следи овој процес и беа дел од организациите кои во 2010 инсистираа статусот од јавен интерес да се вклучи во Законот. За жал, праксата покажа дека нема многу интерес за регистрација на организации со статус од јавен интерес.

Бојан Маричиќ, Министер за правда, го истакна својот оптимизам за изнаоѓање модел кој ќе помогне да заживеат организациите од јавен интерес во државата. Според Министерот, време е преку законски измени да се изгради просперитетна околина која ќе даде подобри можности за развој на граѓанскиот

сектор. Владата е во процес на формирање на работни групи што ќе работат на измена и дополнување на ЗЗФ, како и Законот за донации и спонзорства во јавните дејности, со примарна цел на креирање овозможувачка околина за ГО. Дел од измените ќе бидат за воспоставување на функционален и современ модел за стекнување на статус на организација од јавен интерес во една транспарентна и јасна процедура, која ќе се одвива под силни критериуми и без можности за евентуални манипулации. Целта е да се воспостави систем кој ќе функционира во пракса и ќе служи на целта, а тоа е остварување на јавниот интерес и изградба на јавно цивилно партнерство во точките во кои се спојуваат дејствувањето на институциите и дејствувањето на ГО во смисла на остварување на

јавниот интерес и јавните политики.

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕГУНАРОДНА
СОРАБОТКА

Тој најави дека во делот на спонзорства и донации и државно финансирање, постои силна определба на Владата да го зголеми државното финансирање за ГО, а во моментот се работи на модел што ќе овозможи постојано редовно годишно финансирање, при што има идеја да биде поврзано и со Законот за игрите на среќа и забавните игри, како и други опции и можности.

Дополнително беше истакнато дека за натамошно почитување на принципот на партнерството, потребно е секое министерство, во рамките на своите надлежности, да гради партиципативна култура, да вклучува што е можно поголем број на ГО во својата работа и да создава механизми за стимулација за поголема вклученост на ГО.

Никола Бертолини, Раководител на Секторот за соработка во Делегацијата на Европската Унија, во своето воведно обраќање побара подобри услови за граѓанскиот сектор преку најавената измена на Законот за здруженија и фондации.

Тој потенцира дека не секоја организација треба да го добие статусот на организација од јавен интерес, но оние кои веќе го имаат треба да уживаат погодности, а државата да ги поддржи во делувањето. Потребни се организации кои ќе работат со најранливите, кои ќе ги разберат граѓаните и ќе обезбедат ефективен одговор, ефективна методологија за надминување на проблемите. Овие организации треба соодветно да бидат поддржани од државата.

Сесија 1. Организации од јавен интерес, регионални и домашни искуства и состојба, предизвици и можности за подобрување

Љубен Панов, правен експерт од Европски центар за непрофитно право, во својата презентација (Прилог 2) сподели искуства од други земји, за кои смета дека можат да бидат корисни при планирање и дизајнирање на реформата на статусот на јавен интерес во државата. Статус на организација од јавен интерес е посебен статус доделен на дел од непрофитните организации што им овозможува да користат конкретни поволности и бенефиции. Тој објасни дека статусот на јавен интерес во својата суштина е фискална мерка што ја даваат некои владини агенции кои се разликуваат во зависност од земјата и дека таа обично се дава на неопределено време, но истакна дека има случаи кога се дава за пократок временски период, а како пример ја наведе Молдавија каде статусот се доделува на 5 години. Тој објасни дека главната цел за воспоставување на ваков статус е да се разликува кој добива повеќе погодности од редовните ГО, да се поттикнуваат активности од јавен интерес и да се поттикне проток на приватни ресурси за јавен интерес.

Понатаму тој сподели различните начини на регулирање на областите од јавен интерес и за она што се смета за активности од јавен интерес во различни земји. Исто така, Панов информираше за можните барања и услови за стекнување статус од јавен интерес утврдени во различните закони. За да биде попрактично, го даде примерот со Естонија, каде што постојат две групи на барања што организациите треба да ги задоволат за да се стекнат со статусот на јавен интерес. Во првата група се суштинските барања, а во втората се формалните барања. Во однос на бенефициите што организациите со статус од јавен интерес ги имаат во другите земји, Панов ги наведе следните: даночни олеснувања за донаторот, посебни даночни олеснувања и поволности за организацијата со статус од јавен интерес, даночни ослободувања за примателите на донацијата, користење на државен имот, државно

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕГУНАРОДНА
СОРАБОТКА

финансирање наменето само за овие организации, углед и престиж итн. Беа спомнати и други поволности, како на пример во Словенија овие организации се ослободени од административни такси, а можат да користат и бесплатна правна помош.

Панов исто така истакна дека доколку државата донесе одлука да воведо бенефиции за организациите со статус од јавен интерес тоа не смее да биде на сметка на останатите здруженија и фондации, односно тоа не смее да значи дека некои од постојните бенефиции достапни за сите здруженија се одземени од нив и се утврдуваат само за организации со статус од јавен интерес. Потребна е дискусија со организациите за воведување на нови, дополнителни бенефиции за овие организации. Дополнително треба да се работи на промовирање на статусот на организации од јавен интерес за да може сите релевантни

институции да го прифатат статусот и да не креираат свои критериуми како што е на пример случајот со Законот за донации и спонзорства во јавните дејности.

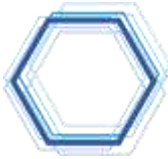
Ана Новаковиќ-Ѓуровиќ, извршна директорка на Центар за развој на невладини организации ЦРНВО од Црна Гора во својата презентација информираше дека во Црна Гора не постојат организации со статус од јавен интерес утврдени како такви со закон, но има активности од јавен интерес или области на јавен интерес. Во рамки на законот за невладини организации, има дефинирано 21 област од јавен интерес и било која организација регистрирана според овој закон може да аплицира за финансирање од државниот буџет со проекти или програми кои се во опсегот на овие 21 област од јавен интерес. Кога станува збор за корпоративно и индивидуално донирање и законското уредување на оданочувањето, исто така – според тој закон – се признаваат активности од јавен интерес, за нијанса различно од она што е во законот за невладини организации. Законот за данок на добивка препознава трошоци во областа на јавен интерес до 3,5% од вкупниот приход на даночниот обврзник и препознава 5 области од јавен интерес, додека пак законот за персонален данок признава до 3.5% од вкупниот приход за областите: здравство, образование, спорт, култура и заштита на животна средина. Оваа листа на области од јавен интерес се разликува од онаа дефинирана во рамки на законот за здруженија, па она на кое тие работеле во минативе години било да се усогласат овие закони, што се' уште не е постигнато. Ова е особено важно бидејќи низа области како што се човекови права, права на децата, антикорупција... се исклучени од легислативата за даноците, иако е очигледно дека се области од јавен интерес.

Во однос на користењето на државниот имот, Новаковиќ истакна дека се во процес на изготвување на законско решение, бидејќи треба да се усогласи праксата со легислативата. Имено, во изминатите години, на многу здруженија им е дозволено користење на државен имот, но без никакви критериуми. Затоа работат на развивање транспарентни критериуми за ГО да аплицираат, бидејќи тековната состојба на доделување можност за користење на државен имот без никакви критериуми, води кон

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕГУНАРОДНА
СОРАБОТКА

незадоволство во граѓанското општество и отвора дискусија дали тие одлуки некогаш се базирани на политички преференции.

Локалните самоуправи се автономни во носењето одлуки на локално ниво. Во областа на развојот на граѓанско општество, многу општини носат локални одлуки за финансиската поддршка на

организациите од општинските буџети. Во рамки на тие одлуки, повеќето општини пропишуваат организации од јавен интерес за локалните заедници. Иако тоа не е правен статус, сепак се препознаени во локалните одлуки како организации кои работат во јавен интерес на локалните заедници. Овој неформален статус – „организација од јавен интерес на локално ниво“ – не е статус за којшто се аплицира според некакви критериуми – како што е ситуацијата во Република Северна Македонија, туку, локалната самоуправа го одредува и може на пример да утврди дека организација на слепи лица или глуви лица е организација од јавен интерес за таа заедница. Тогаш овие организации имаат повеќе бенефиции од други, бидејќи нивната годишна поддршка од општинскиот буџет е гарантирана, па не мора да

аплицираат на јавен повик за грант, но според нивната годишна програма имаат одреден дел што е финансиран од општината и директно им се дава секоја година. Нема годишен повик, туку им се дава поддршката врз база на одлука од пред многу години каде се препознаени како организации од јавен интерес за таа заедница. Така, на пример, традиционално, во северниот дел од Црна Гора, организации од јавен интерес се поврзани со воени ветерани, донатори на крв, или организации на слепи лица, глуви лица, и сл; додека во јужниот дел од државата, такви се обично организации поврзани со култура и зачувување на културното наследство. На тие организации, на годишна основа, им следува финансиска поддршка за спроведување на дел од програмата, без никакви критериуми. Секако, должни се да достават финансиски и наративни извештаи за спроведените активности, а оние кои нема да достават, нема да добијат поддршка следната година. Исто така, тие организации може да користат имот на локалната управа, повторно, без никакви критериуми. Следствено, ова се области за кои тие се обидуваат да воспостават критериуми.

Во 2017 на дискусиите за последните измени на Законот за невладини организации организациите биле согласни дека не им е потребно регулирање на статусот на организации од јавен интерес, туку областите и активностите од јавен интерес регулирани со тековната легислатива се доволни и поволни за организациите. Сепак се соочиле со низа недостатоци во спроведувањето во пракса. Ана Новаковиќ истакна дека се надеваат дека ако развијат појасни критериуми за државно финансирање и користење на државен имот, и, ако се усогласат областите од јавен интерес со даночната легислатива, посебниот статус на организации од јавен интерес нема да биде неопходен за нивниот контекст.

Марија Митевска, претседателка на Комисијата за организации со статус од јавен интерес, даде детално излагање за примената на законската рамка што го регулира статусот од јавен интерес,

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

особено критериумите за избор и начинот за стекнување на статусот како и обврските што организациите ги имаат откако ќе го стекнат статусот. Глава 11 од [Законот за здруженија и фондации](#) ја утврдува листата на дејности од јавен интерес, критериумите, условите, постапката за добивање статус, надлежноста на Комисијата како и низа други прашања поврзани со статусот на организации од јавен интерес. Од 2012 до мај 2021, 10 организации имаат доставено барање до Комисијата за добивање статус на организации од јавен интерес, од кои ваков статус е доделен на 5 организации, а во моментот три организации имаат статус.

Митевска предложи да се направи подетална анализа на седумте критериуми утврдени во законската рамка за стекнување на статус на организации од јавен интерес.

Во однос на изборот на членови на Комисијата, таа истакна дека не постојат подетални критериуми за избор на членовите на Комисијата кои доаѓаат од јавната администрација, освен да се на раководна позиција и да имаат минимум четири години искуство од кои една година во јавниот сектор. Според нејзиното размислување како и практичното искуство, треба да се размисли дали треба сите членови на Комисијата да бидат избирани на јавен оглас како што е случајот со изборот на претставници од граѓанските организации, дополнително доколку во иднина се зголеми обемот на оваа Комисија треба да се размисли за професионализација на Комисијата. Доколку остане тековното решение, односно голем дел од членовите да бидат од јавната администрација, треба да се направи измена во правилникот за да членовите се бираат според претходно утврдени критериуми, како познавање на области кои што ги уредува законот, претходно искуство, познавање и соработка со граѓанскиот сектор, едно лице од Комисијата да биде дипломиран правник, а едно лице да биде дипломиран економист со познавање во областа на сметководство на непрофитни организации. Во однос на изборот на членови на Комисијата од невладиниот сектор по пат на јавен оглас, треба да се дополни во Правилникот со пропишување на начинот на бодирање на кандидатите согласно на критериумите.

Една од главните причини за слабиот интерес кај организациите за поднесување барање за стекнување статус од јавен интерес е тоа што Член 88 од Законот за здруженија и фондации предвидува дополнителни даночни и царински олеснувања за организации со статус од јавен интерес, но во пракса не се направени усогласувања на другите релевантни закони (Закон за ДДВ, Закон за личен данок на доход, Закон за данок на имот, Закон за данок на добивка) со овој член од ЗЗФ. Во моментот сите даночни олеснувања и поволности се однесуваат на сите здруженија и фондации.

Потребно е усогласување на Законот за здруженија и фондации со Законот за сметководство на непрофитни организации во поглед на доставување на документацијата на овие организации. Дополнително, треба да се направат усогласувања со Законот за донации и спонзорства во јавните дејности, бидејќи таму има јавен интерес кој се дефинира на сосема различен начин и постојат различни постапки за стекнување на статусот.

Дискусија

Елсан Нурчески од Здружение фонд за подобра иднина на Пласница и Преглово, едно од трите здруженија со статус од јавен интерес даде предлог во измените да бидат опфатени посебни јавни повици за финансирање за здруженијата со статус од јавен интерес, бидејќи во моментот тие немаат дополнителни бенефиции во споредба со другите организации, а имаат поголеми обврски кон Комисијата, Централен регистар, Управата за јавни приходи итн. Организациите со статус од јавен

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

интерес треба да имаат поголемо значење во целата општествена заедница. Според него статусот треба да остане, а критериумите не се строги и начинот на спроведување е добар.

Катерина Митковска, Здружение на просветни работници на Град Скопје, даде предлог за ЗЗФ, односно да се направи измена во Член 13 од Законот со додавање на следните ставови: „Организациите треба/може да имаат свои претставници како надворешни членови во управните одбори на државните институции, со право на глас придонесувањето на одлуки. Предложениот член според своите професионални компетенции да доаѓа од областа во која делува институцијата со минимум високо образование. Конкурс ќе се избираат на конкурс спроведен од страна на Советот за соработка со и развој на граѓанскиот сектор според одредени критериуми.“

Гоце Коцевски, Македонско здружение на млади правници, истакна дека во меѓувреме беа направени повеќе реформи во законската рамка, како на пример во Законот за социјална заштита со кое организациите можат да даваат социјални услуги, но како и зошто овие организации не се сметаат за организации од јавен интерес е прашање за размислување. Дали ни е потребна организација од јавен интерес ако паралелно имаме организации коишто даваат одредени услуги кои се лиценцираат и се впишуваат во посебни регистри (како пример организации кои даваат бесплатна правна помош)? Дополнително Царинскиот закон и Законот за ДДВ има одредени бенефит кои се однесуваат на активности од јавен интерес.

Во основа ЗЗФ е ограничен од аспект на тоа што може да понуди како поволност за заживување на статусот на ОЈИ. Она што треба да се направи е да се усогласат останатите закони со она што ќе биде вклучено во ЗЗФ. Во процесот е неопходно да бидат вклучени релевантните институции, особено Министерство за финансии.

Владимир Вукелиќ од Црвен крст Република Северна Македонија ја покренa дилемата за Црвениот крст кој што е регистриран согласно на Законот за црвен крст во кој е наведено дека спроведува активности од јавен интерес, но тие не се здружение регистрирано согласно на Законот за здруженија

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕГУНАРОДНА
СОРАБОТКА

и фондации. Оваа недореченост често доведува до проблеми со државните институции. Црвениот крст се смета за граѓанска организација но сепак тие не се опфатени за одделни прашања и повици.

Никица Кусникова, Здружение Конект, смета дека во овој процес на ревизија на законот треба да се потсетиме зошто е воведен статусот на организации од јавен интерес, а исто така треба да ни биде јасно дека тоа не треба да биде некој ексклузивен клуб на мал број организации. Туку тоа треба да е едноставно разликување, шареноликост на секторот, идентификување на оние организации кои работат за пошироко јавно добро наспроти тие што работат претежно во интерес на своите членови. Во тој дел исто така потребно е да се воведат бенефиции за организациите со статус од јавен интерес поврзано со дел од државното финансирање.

Кусникова даде предлог, на пример, организациите со статус од јавен интерес целосно да се ослободени од данокот на добивка на нивните економски активности земајќи предвид тоа што го генерираат како приходи од економски активности оди за поширокиот јавен интерес, со тоа што тие во своите извештаи би известувале како тие средства се искористени за поширокиот јавен интерес, а не за добивка на членовите на организацијата. Потребно е да се унифицира како јавните институции ја доделуваат поддршката, вклучувајќи го и регистарот на организации кои даваат социјални услуги кој треба да биде врзан со статусот од јавен интерес. Доколку се заживее статусот од јавен интерес тоа треба да претставува референтна точка за останатите институции кога доделуваат средства или доделуваат јавни овластувања.

Дејан Стојановиќ, Здружение ИнВиво, изјави дека сите организации кои што ќе се дефинираат дека имаат капацитет да се стекнат со статусот организации од јавен интерес, може да преземат дел од активностите предвидени со процесот на деинституционализација. Всушност на тој начин тие ќе преземат дел од активностите што Владата веќе ги работи а со тоа ќе ги оправдаат средствата што потенцијално би ги добиле од државата.

Наташа Чавдаровска, Здружение за граѓански активизам Форум 16 Битола, покрена дилема доколку се зголемат бенефициите за организациите со статус од јавен интерес а воедно се намалат критериумите за добивање на овој статус, дали на долг рок тоа нема да биде злоупотребено од организациите. Втората дилема се однесуваше на тоа што точно е јавен интерес, бидејќи во други законски решенија тоа е поинаку дефинирано а низа организации веќе делуваат во областите кои што се нотирани во законот како области од јавен интерес.

Проектот е финансиран
од Европската Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

Прилог 1. Дневен ред

11:00 <i>Отворање на настанот</i>	
	<p>Александар Кржаловски, Директор, Македонски центар за меѓународна соработка</p> <p>Бојан Маричиќ, Министер за правда, Влада на Република Северна Македонија</p> <p>Никола Бертолини, Раководител на Сектор за соработка, Делегација на Европска Унија во Република Северна Македонија</p>
11:15 <i>Организации од јавен интерес</i>	
<i>Регионален компаративен преглед, регионални и домашни искуства и состојба, предизвици и можности за подобрување</i>	
	<p>Лубен Панов, Правен експерт, Европски центар за непрофитно право</p> <p>Ана Новаковиќ Ѓуровиќ, Извршен директор, ЦРНВО, Црна Гора</p> <p>Марија Митевска, претседателка на Комисијата за организации со статус од јавен интерес</p> <p>Модератор: Валентина Атанасовска, Македонски центар за меѓународна соработка</p>
12:00 <i>Дискусија и заклучоци</i>	
12:30 <i>Затворање</i>	

Проектот е финансиран
од Европската Унија

